

Effective leadership can be under the conditions of participatory and facilitative management, and the main tools of management in the context of the humanistic approach are cultural and ethical methods of management. Recently, researchers and practitioners have been promoting “coaching” as an effective means of improving the style of managerial behavior. The general basis of “coaching” can be described in several components: partnership, unleashing potential, result.

We came to the conclusion about necessity and importance of a professional culture of manager formation on a humanistic basis and implementation of appropriate innovative management technologies.

Key words: *education institution, management, innovations, humanistic approach, motivation, leader, participatory management, facilitative management, coaching.*

УДК 613.955:373.5.013

Зоряна Мошоньок

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-3923-8940

DOI 10.24139/2312-5993/2019.04/299-307

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ УЧНІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті визначено сутнісні характеристики феномену «здорового способу життя» як педагогічної проблеми. Формування здорового способу життя є предметом наукового інтересу широкого кола сучасних вітчизняних і зарубіжних учених, вимагаючи конкретизації в межах нашої наукової розвідки. Важливість такого дослідження закріплена численними державними документами, законами, постановами й указами, що визначають формування навичок і здібностей учня до формування, збереження і зміцнення здоров'я одним із пріоритетних завдань сучасної вітчизняної середньої школи.

Ключові слова: *здоровий спосіб життя, формування здорового способу життя учнів, здоров'я.*

Постановка проблеми. Однією з головних засад інтеграційного процесу вітчизняної освіти у світовий та європейський освітній простір є формування здорового способу життя учнів закладів загальної середньої освіти України. Здоровий спосіб життя учнів закладає фундамент гарного самопочуття, зміцнює захисні сили організму та розкриває його потенційні можливості, дозволяючи школярам здобувати та примножувати свої знання. Навчання, виховання та розвиток підростаючого покоління, підготовка фізично та морально здорових, кваліфікованих та конкурентоспроможних кадрів є пріоритетним вектором системи освіти нашої держави.

Аналіз актуальних досліджень. Формування здорового способу життя учнів є об'єктом наукових інтересів широкого кола зарубіжних дослідників: С. Дюпере, І. Рутмен, А. Педерсон, К. Л. Фроліх, М. О'Ніл, Р. Лабонте, Л. Піндер, Л. Грін, І. Кікбуш, С. Джексон, М. Хілз, Т. Хенкок, С. Томпсон та ін.

Аналіз офіційних нормативних документів, законів України, державних стратегій та концепцій, підзаконних актів у галузі освіти (накази МОН України, Національні програми та доктрини, Постанови Кабінету міністрів України, Укази Президента України та ін.) дозволяє стверджувати, що збереження та зміцнення здоров'я дітей, формування здорового способу життя (ЗСЖ) підростаючого покоління, забезпечення результативності та продуктивності праці людини є чи не найбільш актуальним питанням сьогодення.

Метою представленої статті є визначення сутнісних характеристик феномену «здорового способу життя» як педагогічної проблеми.

Методи дослідження. Для реалізації мети нашого дослідження використано комплекс методів, зокрема: *загальнонаукових* – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, які забезпечують можливість формулювання та узагальнених висновків дослідження, виокремлення основних теоретичних ідей і наукових підходів; *конкретнонаукових*: термінологічний аналіз, застосування якого дозволить схарактеризувати поняттєво-термінологічний апарат дослідження.

Виклад основного матеріалу. Поняття «здоров'я», «здоровий спосіб життя» та «формування здорового способу життя» знаходяться в межах дослідження багатьох галузей сучасної науки. Наша наукова розвідка, маючи міжпредметний характер, спирається на здобутки дотичних предметних галузей науки. Так, джерельну базу нашого дослідження складають наукові доробки видатних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі педагогіки, психології, філософії, історії, валеології, медицини, соціології, фізичної культури та спорту. Однак, розгляд питання щодо формування ЗСЖ учнів ускладнює той факт, що важливі для нашого дослідження поняття трактуються в наукових працях неоднозначно та потребують детального аналізу.

Так, найбільш важливими термінами, що потребують конкретизації в межах нашого дослідження, з огляду на множинність їх трактувань у довідниковій літературі, наукових працях з педагогіки, психології, валеології, медицини та соціології, є «здоровий спосіб життя» та «формування здорового способу життя учнів».

Здоровий спосіб життя є поняттям науковим та побутовим за своїм характером, що охоплює об'єктивну потребу окремої особистості та сучасного суспільства в цілому у здоров'ї, фізичній культурі, витривалості та досконалості. Інтерес до здорового способу життя та його формування викликаний інтенсифікацією темпів розвитку сучасного суспільства. Збільшення навантаження на людський організм, підвищення ризику техногенних та екологічних катастроф, зростання кількості військових, політичних, етнічних конфліктів провокує негативні зміни у стані здоров'я людини. Одним із пріоритетних завдань закладу закладу загальної середньої освіти сьогодні стає виховання навичок зі зміцнення та збереження здоров'я й формування здорового способу життя школярів.

Згідно з визначенням, поданим ВООЗ (1948 р.), здоров'я – це стан повного фізичного, духовного й соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад. Зазначене тлумачення інтегрує чотири складові (фізичну, психічну, соціальну та духовну), які є визначальними для стану здоров'я людини. Саме ці складові вважаються невід'ємними і для здорового способу життя як запоруки виховання здорового покоління (*Формування здорового способу життя молоді*, с. 9).

Останнім часом проблема здоров'я людини та здорового способу життя набула нового осмислення та значення. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про багатоаспектність феномену здорового способу життя. Термінологічний ювенологічний словник трактує поняття «здоровий спосіб життя» (ЗСЖ) як активну діяльність людей, що спрямована на збереження та покращення здоров'я. ЗСЖ розуміється як така поведінка людини, що відображає певну життєву позицію, скерована на збереження і зміцнення здоров'я, заснована на виконанні норм, правил і вимог особистої та загальної гігієни (*Терминологический ювенологический словарь*).

У Великій сучасній педагогічній енциклопедії за редакцією Є. С. Рапацевича поняття здорового способу життя (надалі – ЗСЖ) визначається як результат дій багатьох внутрішніх та зовнішніх чинників, об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприятливо впливають на стан здоров'я людини (Рапацевич, 2005). Вважаємо, що таке визначення має надто загальний характер, адже не конкретизує чинники та не уточнює умови впливу на здоров'я людини. З нього складно виокремити провідні фактори, що призводять до покращення чи погіршення здоров'я, формують здоровий спосіб життя.

Група вітчизняних дослідників – працівників Державного інституту проблем сім'ї та молоді на чолі з О. Яременком визначає здоровий спосіб життя як усе в людській діяльності, що стосується збереження та зміцнення здоров'я, сприяє виконанню людиною своїх функцій через оздоровлення умов життя – праці, відпочинку, побуту (*Формування здорового способу життя*, с. 27).

У свою чергу, український науковець В. Горащук трактує здоровий спосіб життя як діяльність, спрямовану на формування, збереження, зміцнення й відновлення здоров'я людей, як умови й передумови здійснення, розвитку інших сторін і аспектів способу життя (Горащук, 2004).

Відома українська дослідниця проблем застосування особистісно зорієнтованого підходу у вихованні здорового способу життя підлітків О. Жабокрицька уточнює сутність поняття ЗСЖ стосовно молодших підлітків (учнів 5–7 класів закладів загальної середньої освіти). На думку науковця, «ЗСЖ слід розуміти як таку форму організації життєдіяльності молодших підлітків, яка сприяє збереженню, зміцненню та формуванню здоров'я, і в основі якої лежить валеологічний світогляд особи» (Жабокрицька, 2004). Нам імпонує думка О. Жабокрицької, адже дослідниця до компонентів ЗСЖ включає весь спектр індивідуальних, зовнішніх та внутрішніх факторів

життєдіяльності молодших підлітків: гармонійний фізичний та духовний розвиток, заняття фізичною культурою та спортом, загартування організму, раціональне здорове харчування, дотримання режиму та розпорядку дня, гігієна навчання й відпочинку, творча діяльність, психологічна підготовка для протидії стресам та розумовій перевтомі тощо.

Дещо схожим до вищезазначеного за своєю сутністю є визначення вчених Т. Бойченко та Н. Колотій. У своєму експериментальному підручнику з основ здоров'я автори подають термін «ЗСЖ» як сукупність форм життєдіяльності людини, яка забезпечує її здоров'я та успішний життєвий шлях. Тобто, ЗСЖ – це і є гармонійна життєдіяльність людини, що сприяє зміцненню і збереженню здоров'я (Бойченко та Колотій, 2004).

На відміну від зазначених учених, С. Закопайло у своєму дослідженні акцентує увагу на необхідності уточнення теоретико-методологічних засад виховання в учнів цінностей здорового способу життя у процесі занять фізичними вправами. Так, науковець детермінує ЗСЖ як життєдіяльність особистості, що ґрунтується на культурних нормах, цінностях, формах та способах діяльності, які зміцнюють здоров'я і сприяють гармонійному фізичному, духовному та соціальному розвитку (Закопайло, 2003).

Вартими уваги вважаємо дослідження вітчизняної вченої В. Шахненко, яка інтерпретує ЗСЖ як головну передумову міцного здоров'я населення країни. ЗСЖ, на думку дослідниці, виключає шкідливі звички, а до його складових належать природа, духовність, соціальне середовище, сприятливий психологічний мікроклімат, збалансоване харчування, оптимальний добовий режим, рухова активність, загартовування, профілактика захворювань тощо. Так, за тлумаченням В. Шахненко, ЗСЖ – це сукупність ціннісних орієнтацій та настанов, звичок, режиму, ритму й темпу життя, спрямованих на оптимальне збереження, зміцнення, формування, відтворення і передачу здоров'я, що може бути досягнуто в процесі навчання і виховання, спілкування, праці та відпочинку (Шахненко, 2006).

Авторитетним видається погляд української вченої-валеолога С. Кондратюк на проблему ЗСЖ та його формування. У своїх наукових дослідженнях учена доходить висновку, що ЗСЖ – це форма життєдіяльності, яка ґрунтується на вимогах добового біоритму і включає такі основні складові, як особиста гігієна, рухова активність, режим харчування та сну, загартування, чергування праці й відпочинку, відсутність шкідливих звичок. Окрім того, С. Кондратюк наголошує на безпосередньому зв'язку ЗСЖ із особистісно-специфічним виявленням людьми своїх соціальних, психологічних, фізичних можливостей і здібностей (Кондратюк, 2009).

Схожим за ключовими термінами до визначення С. Кондратюк можемо вважати трактування ЗСЖ дослідницею В. Оржеховською. Так, ЗСЖ, як стверджує вчена, є формами повсякденного життя, що відповідають гігієнічним нормам, розвивають адаптивні можливості

організму, сприяють успішному відновленню, підтримці й розвитку його резервних можливостей, повноцінному використанню його соціально-психологічних функцій (Оржеховська та Пилипенко, 2006).

Вітчизняна науковець Т. Бабюк кваліфікує ЗСЖ із суто педагогічної точки зору. Оскільки вчена досліджує систему педагогічної роботи з формування здорового способу життя, теоретичні аспекти проблеми здоров'я і виховання здорового способу життя особистості, то в її потрактуванні ЗСЖ – це система ціннісно-змістових установок, знань, мотиваційно-вольового досвіду особистості, яка безперервно трансформується, та практична діяльність суб'єкта, спрямована на збереження й розвиток здоров'я в процесі адаптації у змінних умов життєдіяльності відповідно до вікового розвитку (Бабюк, 2005). Не можемо не погодитися з думкою дослідниці Т. Бабюк стосовно тлумачення ЗСЖ як системи знань та вмінь особистості, проте вважаємо, що для певних вікових груп (а саме учнів середньої школи) є не зовсім доцільним говорити про наявність певного мотиваційно-вольового досвіду у сфері формування здорового способу життя. Період навчання в середній школі, на нашу думку, є саме тим часом, коли в учнів тільки формується валеологічний світогляд і виробляються навички мотиваційно-вольового досвіду.

Вітчизняний учений у галузі фізичного виховання і спорту І. Мдівнішвілі, посилаючись на власний науково-педагогічний досвід, подає узагальнене визначення ЗСЖ як форм та способів повсякденної життєдіяльності, що відповідають гігієнічним принципам, зміцнюють адаптивні можливості організму, сприяють успішному відновленню, підтриманню та розвитку його резервних можливостей, повноцінному виконанню особистістю соціально-професійних функцій (Мдівнішвілі, 2003, с. 83).

Українська дослідниця Н. Волошко у свою чергу аналізує ЗСЖ з точки зору стилю існування, а не форм, видів чи способів життя людини. Так, учена стверджує, що ЗСЖ – це такий стиль існування, при якому завдяки застосуванню певних методів впливу на організм і його оточення, рівень життєздатності організму стає оптимальним, спостерігається постійне вдосконалення і використання потенціалу організму без завдання йому шкоди, причому активність організму і його можливості зберігаються до самої старості (Волошко, 2012).

Науковець Є. Чернишова доводить, що здоровий спосіб життя – це все те в людській життєдіяльності, що стосується збереження та зміцнення здоров'я. Це сукупність таких умов навчання і виховання, спілкування, праці й відпочинку, у яких проявляються звички, режим і темп життя, що сприяють збереженню, зміцненню, формуванню, відтворенню й передачі здоров'я (у майбутньому). Його складові включають різні елементи, що стосуються всіх сфер здоров'я – фізичної, психічної, соціальної і духовної (Чернишова, 2004).

Термінологічний аналіз досліджуваної проблеми дозволяє констатувати, що в сучасних наукових дослідженнях здоровий спосіб життя

окреслено як скеровану на збереження, зміцнення та покращення здоров'я людей життєдіяльність. Це поняття розглядається в нерозривному зв'язку із психолого-мотиваційним та індивідуально-зорієнтованим компонентом особистості як засада та здатність індивіда до реалізації власних фізичних, психоемоційних, культурних, соціальних здібностей. На думку вченої Чаговець А. І., здоровий спосіб життя визначається як форма повсякденного життя, що відповідає гігієнічним правилам, розкриває адаптивні можливості організму, сприяє успішній підтримці й розвитку його резервних можливостей (Чаговець, 2007).

Вартим уваги вважаємо тлумачення сучасної вченої Ю. Гавриленко, за яким ЗСЖ – це спосіб життєдіяльності людини, однією з основних цінностей якого є формування, збереження й зміцнення здоров'я; у якому реалізується усвідомлене, активне ставлення до власного здоров'я, уміння акумулювати певні позитивні та нейтралізувати негативні зовнішні чинники, що впливають на здоров'я (Гавриленко, 2006).

Як можемо побачити, численні дослідження феномену здоров'я та здорового способу життя учнів стали об'єктом вивчення багатьох вітчизняних науковців у галузі педагогіки та дотичних до неї наук: психології, соціології, валеології, медицини, фізкультури та спорту.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, здійснивши аналіз наукової педагогічної, валеологічної та медичної літератури та взявши за основу визначення концептуальних термінів нашого дослідження провідними вітчизняними вченими, можемо зробити такі висновки.

1. Здоров'я людини є засобом для досягнення очікуваних цілей шляхом установаження багатовимірної рівноваги (розумової, фізичної, соціальної, політичної, економічної та духовної) у житті окремої особистості та суспільства в цілому.

2. Здоровий спосіб життя трактуємо як сукупність дій людини, що виконуються з певною частотою, інтенсивністю та тривалістю на індивідуальному, міжособистісному, організаційному й державному рівнях для формування, збереження та зміцнення здоров'я.

3. Процес формування здорового способу життя людини передбачає розширення прав і можливостей особистості щодо покращення здоров'я шляхом забезпечення її законодавчою, освітньою, соціальною, економічною, організаційною підтримкою.

ЛІТЕРАТУРА

- Бабюк, Т. Й. (2005). Теоретичні аспекти проблеми здоров'я та виховання здорового способу життя особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, Вип. 8, Книга 2*, 116. (Babiuk, T. (2005). Theoretical aspects of issue of human health and healthy lifestyle. *Theoretical and methodological problems of children and youth upbringing. Vol. 8, book 2*, 116).
- Бойченко, Т., Колотій, Н. (2004). *Основи здоров'я. Експериментальний підручник для учнів*. К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-

- соціальних досліджень (Boichenko, T., Kolotiy, N. (2004). *Health basics. Experimental textbook for schoolchildren*. Kyiv: State institute of family and youth problems, Ukrainian institute of social research).
- Волошко, Н. І. (2012). *Психологія становлення здорового способу життя в навчально-виховному процесі*. К.: Науковий світ (Voloshko, N. I. (2012). *Psychology of healthy lifestyle formation in the educational process*. Kyiv: Scientific world).
- Гавриленко, Ю. (2006). *Виховання здорового способу життя старшокласників у процесі навчально-виховної діяльності загальноосвітніх шкіл Автономної Республіки Крим* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – теорія та методика виховання). Херсон. (Havrylenko, Yu. (2006). *Healthy lifestyle education of senior pupils in the process of educational activity in secondary schools of the Autonomous Republic of Crimea* (PhD thesis abstract). Kherson).
- Горащук, В. П. (2004). *Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів* (автореф. дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки). Харків. (Horashchuk, V. P. (2004). *Theoretical and methodological grounds of pupils' health culture formation* (DSc thesis abstract). Kharkiv).
- Жабокрицька, О. (2004). *Педагогічні умови виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання). Київ (Zhabokrytska, O. (2004). *Pedagogical conditions of healthy lifestyle education of adolescents in extracurricular activities* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Закопайло, С. (2003). *Педагогічні основи виховання в юнаків 10–11 класів цінностей здорового способу життя* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання). Київ (Zakopailo, S. (2003). *Pedagogical grounds of education of healthy lifestyle values of 10-11 form boys* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Кондратюк, С. М. (2009). Особливості виховання здорового способу життя у молодших школярів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, Вип. 13, Кн. 2, 217*. (Kondratiuk, S. M. (2009). Peculiarities of healthy lifestyle education of younger schoolchildren. *Theoretical and methodological problems of children and school youth upbringing. Vol. 13, book 2, 217*).
- Мдівнішвілі, І. (2003). Самостійні заняття фізичною культурою і спортом як запорука здорового способу життя студентської молоді. *Формування здорового способу життя студентської молоді: реалії та перспективи: матер. Всеукр. наук.-практ. конф.*, (сс. 83-85). Полтава (Mdivnishvili, I. (2003). Self-study of physical education and sports as a guarantee of youth healthy lifestyle. *Formation of a healthy lifestyle for student youth: realities and perspectives: all-Ukrainian conference materials*, (pp. 83-85). Poltava).
- Оржеховська, В. М., Пилипенко, О. (2006). *Превентивна педагогіка*. Ізмаїл: СМІЛ (Orzhekhovska, V. M., Pylypenko, O. (2006). *Preventative pedagogics*. Izmail: SMIL).
- Рапацевич, Е. С. (2005). *Педагогіка: Большая современная энциклопедия*. Минск: Современное слово (Rapatsevych, Ye. S. (2005). *Pedagogics: Great modern encyclopedia*. Minsk: Modern word).
- Терминологический ювенологический словарь* (2005). Режим доступу: <http://voluntary.ru/dictionary/913/word/zdorovyi-obraz-zhizni>. (Terminological juvenile dictionary (2005). Retrieved from: <http://voluntary.ru/dictionary/913/word/zdorovyi-obraz-zhizni>).
- Формування здорового способу життя молоді: стан, проблеми та перспективи: Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2002 р.)*.

(2003). К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді (*Formation of youth healthy lifestyle: condition, problems and perspectives: Annual report to the President of Ukraine, to Verkhovna Rada, to the Cabinet of Ministers of Ukraine about the situation with youth in Ukraine (summary of 2002)*). (2003). Kyiv: State institute on family and youth problems).

Формування здорового способу життя: навч. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців (2000). Київ. (*Healthy lifestyle formation: textbook for students of civil servants training courses* (2000). Kyiv).

Чаговець, А. (2007). *Проблема формування здорового способу життя дітей дошкільного віку у вітчизняній педагогіці (друга половина ХХ століття)* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки). Харків (Chahovets, A. (2007). *Problem of healthy lifestyle formation of preschool children in native theory of education (2nd half of the XX century)* (PhD thesis abstract). Kharkiv).

Чернишова, Є. Р. (2004). *Підготовка вчителя до формування в учнів основ знань про здоров'я та безпеку життєдіяльності людини* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти). Київ (Chernyshova, Ye. R. (2004). *Teacher training on the formation of basic knowledge of pupils about health and safety of human life* (PhD thesis abstract). Kyiv).

Шахненко, В. (2006). Наукові основи формування здорового способу життя учнів. *Проблеми освіти*, Вип. 48, 78-83 (Shakhnenko, V. (2006). Scientific grounds on schoolchildren healthy lifestyle formation. *Problems of education*, Vol. 48, 78-83).

РЕЗЮМЕ

Мохонек Зоряна. Здоровый образ жизни учеников как педагогическая проблема.

В статье определены существенные характеристики феномена «здорового образа жизни» как педагогической проблемы. Формирование здорового образа жизни является объектом научного интереса широкого круга современных отечественных и зарубежных ученых, представляя собой предмет междисциплинарных исследований, который требует конкретизации в рамках нашей научной разведки. Важность такого исследования закреплена многочисленными государственными документами, законами, постановлениями и указами, определяющими формирование навыков и способностей ученика для укрепления и поддержания здоровья одним из приоритетных заданий сегодняшней средней школы.

Ключевые слова: здоровье, здоровый образ жизни, формирование здорового образа жизни учеников.

SUMMARY

Mokhoniok Zoriana. Healthy lifestyle of pupils as an educational issue.

One of the main principles of the integration process of domestic education into the world and European educational space is formation of a healthy lifestyle for secondary school pupils in Ukraine. Education, upbringing and development of the younger generation, training of physically and morally healthy, skilled and competitive personnel are a priority developmental vector of the education system of our state.

Health promotion and health education of students appear to be the scientific interest object of a wide range of domestic and foreign researchers. Formation of pupils' healthy lifestyle turned to become the most pressing issues of the present. The most important terms that had been specified in our research, taking into consideration the plurality of their interpretations in reference books, scientific works on educational theory, psychology, valeology, medicine, and sociology, are "healthy lifestyle" and "health education / health promotion for students".

Healthy lifestyle is a scientific and everyday concept in its character, covering the objective need of an individual and a modern society in general in health, physical education, endurance and perfection. The intensification of modern society development pace predetermines the increased interest in a healthy lifestyle and health promotion nowadays.

Human health is a vivid system that can be influenced with the increasing load on the human body. The enhancing risk of man-made and environmental disasters, increasing number of military, political, ethnic conflicts affect human health and provoke negative changes in it. One of the priorities of a secondary school today, as stated in numerous state documents, decrees and laws, is the upbringing of pupil' skills and abilities for strengthening and maintaining health and health promotion.

Having analyzed contemporary scientific educational, valeological and medical literature and taking into consideration the definitions of conceptual terms given by leading domestic and foreign scientists, we can draw certain conclusion. Firstly, human health is a means to achieve the expected goals by establishing a multidimensional equilibrium (mental, physical, social, political, economic and spiritual) in life of an individual and society in general. And secondly, the process of health promotion involves expanding the individual's rights and opportunities to improve his health by providing him with legislative, educational, social, economic and organizational support.

Key words: health, healthy lifestyle, health promotion.

УДК 373.54:372.853(036.5)

Анна Муха

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-2892-7495

DOI 10.24139/2312-5993/2019.04/307-317

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

У статті досліджуються особливості розвитку творчого мислення на уроках фізики. Показано, що творче мислення – один із компонентів підприємницької компетентності. Акцентується увага на тому, що сучасному суспільству необхідний творчий фахівець. Використовуються загальнотеоретичні, теоретичні та емпіричні методи. Підкреслюється важлива роль педагога у вирішенні такого завдання, як розвиток творчого мислення у процесі навчання фізики. Розглянуто технології сприяння розвитку творчих здібностей учнів, що базуються на основних принципах в організації освітнього процесу. Обґрунтовано підходи до розвитку творчого мислення на уроках фізики й зазначено перспективи подальших наукових розвідок.

Ключові слова: творче мислення, підприємницька компетентність, уроки фізики, творчі здібності, підприємливість, фізика, інтерактивні технології навчання, проблемне навчання, проектування, навчально-творчі завдання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти відбувається переосмислення ролі цінності отриманих учнями знань. На сьогодні суспільству необхідний творчий фахівець, здатний самостійно орієнтуватися в стрімкому потоці науково-технічної інформації, що вміє критично мислити, висловлювати й захищати власну точку зору. Отже, розвиток творчих здібностей учнів є соціальним замовленням суспільства, оскільки воно